

ETIM. *Cloto*, variant de *Clot*, conserva la -o segons la fonètica gascona, la qual cosa porta a datar el nom més de mil anys enrere (cf. *DECat* II, 765a6-12; 770a 48-60).

CLOTXA

La Clotxa i Barranquet de les Clotxes, partides de Benaguasil (Camp de Llíria) (xxx, 95.24).

La Clotxa, barranc del terme d'Estivella (Camp de Morvedre) (xxx, 18.12).

Les Clotxes, sengles partides de la Serra d'En Galceran i les Useres (Alcalatén) (xxviii, 160.20; xxix, 16.11).

Barranc de les Clotxes, sengles en els termes d'On-da (Pna. Cast.) (xxix, 1560.6) i Tales (xxix, 181.10. 15 17.18).

La Clotxaplana o Lloma de la Clotxaplana, dalt de la serra alta i plana que domina Moixent (Costera de Xàtiva) per N. i NO., cosa d'una hora i mitja al NO. del poble (xxxii, 83.16).

ETIM. «Clotxa (nom de clotets, especialment aquells on s'acumula aigua) ha de ser un derivat antiqüíssim de l'ètimon de *clot*, format ja en època pre-romana» i vegeu més explicació d'En Coromines en el *DECat* II, 768b20-769b42. J. F. C.

Els Clous, V. Closa

La CLUSA

Municipi del Vallespir a la vall mitjana de la ribera de l'anomenat «riu Roma», via de comunicació entre el Ross. i l'Empordà a través dels colls de Panissars i del Portús. El municipi consta de tres agrupacions de cases escalonades a la riba del riu: *la Clusa d'Amunt* (el cap) i els agregats *la Clusa del Mig* i *la Clusa d'Avall*.¹

Ja a l'època romana el pas en qüestió, que era una via principal entre la Tarraconense i la Narbonense,⁴⁰ fou fortificat per una torre a l'indret més estret del congost, gairebé tancant-lo, i per campaments a dues bandes del riu. Aquestes fortificacions eren l'origen de la població que s'hi havia de desenrotllar segles més tard i, a més, les que van donar origen al nom de la localitat.

DOC. ANT. L'historiador Julià de Toledo a propòsit de l'expedició del rei Wamba a aquesta zona l'any 672 va referir-se al conjunt de les fortificacions com *Castrum quod vocatur Clausuras* (Alart, 59); i, en unes disposicions de 694 contra els jueus una provisió n'excepcionalment els que habitaven a la província galla «intra *Clausuras*» (Alart, 60). Sembla que *clausura*, mot derivat del verb llatí *claudere* 'cloure', aquí s'usava en l'accepció de 'pas fortificat' o 'pas amb forti-⁴⁵ficacions'.

Després hom s'hi refereix amb la denominació de *les Cluses*: 844 «ecclesia Sancti Martini ad ipsas Felonicas, in uia quae discurrit ad ipsas *Clusas*» (Bast.-Bass., col. 525), i en l'acta de donació del lloc de Mo-⁶⁰

nistrol, de 916, per part del bisbe d'Elna es diu: «de facultatibus meis citra *Clusas Spaniae*, proprietatem meam» (Alart, 61, que el cita de *Marca Hisp.*, xxv). Són les úniques dades en plural; però ja en singular⁵ en un doc. de 889 (i regularment després); «et ultra *Clusa* in comitatu Impuritanensium» (Bast.-Bass., 524), i en 932: «affrontat in uia que pergit de Narbona ad ipsa *Clusa*» (id.); Willelmus de ipsa *Clusa* 1021, Petrus de *Clusa* 1170 (Alart, 73); un Raymundus de¹⁰ Montesquiu deixa al Temple el 1144 «bordas qui sunt ad *Clusam*, in ualle Bona et ad Terrades» (D'Albon, *Templ.*, 220-21); 1381: --- in loco et terminis de la *Clusa* quod est vestri ---» (Alart, 91). S'esmenta a més en la *Crònica* de Pere III: «passam lo coll de Paniçars --- en dret de la *Clusa*» (ed. Pagès, 181.2). Documentació addicional en Ponsich, *Top.*, 36.

ETIM. Format amb *clus*, -a 'tancat, clos', part. pass. en fem. substantivat, del ll. vg. *cludere* 'tancar' d'on it. *chiudere*. *Clusa* s'havia especialitzat en el sentit de 'pas estret o tancat' i solia emprar-se ben sovint en les cròniques carolíngies amb referència als passos dels Alps, i així havia passat a l'alemany antic (*klûsa* f.), prenent-hi alhora els sentits de 'cella, cambreta', d'on 'ermita'.² Avui s'usa com a apel·latiu a Provença.

²⁵ Mistral s. v. *cluso*, defineix: «enceinte fermée par des rochers escarpés, gorge fermée, passage resserré, défilé» i s'hi menciona diversos llocs anomenats *Clusa*.

En cat. antic hi ha altres rastres de *clus*, -a, adj. (veg. *AlcM* s. v.), però ha persistit en una sèrie de topònims, noms de valls o colls engorjats tancats i com a nom de pobles establerts a la vora. Apareix en dues variants, *la Clusa* o *la Clua* (amb la -s- sonora eliminada per l'efecte de les dues l, cf. *LleuresC*, 256 (d)). El seu ús amb l'article pot ser indicatiu que s'hagi referit a una ermita.

La Clusa, nom d'una vall en el terme de Castell de l'Areny, que consta ser una profunda clotada tancada. Hi existeix el llogaret dit *la Clusa* o *St. Romà de la Clusa*. S'esmenta en l'acta de consagració de la Seu d'Urgell, 839: parrochias Bergitanensium pagus --- id est illa *Clusa*» (Bast.-Bass., 524). En un escrit de 1344 hom parla d'un individu, *T. de Clusa*, capellà de St. Romà de la C. (Serra, *PinósMtpl.* 3, 206).

La Clua, poblet agregat de Bassella (Alt Urgell), situat a 468 m. d'altitud. Apareix en doc. de 856: «ipsum alodem qui est inter Aquilare et ipsa *Clussa*» (Baraut, *Monestir Trespont* I, 1), i en 1033: «kastrium que dicunt *Clusa* --- in comitatum Orgellum super amne que dicunt Sigri ---» (Bast.-Bass., 525).

Notem, a més: *La Clua*, és un poblat agregat de Sant Esteve de la Sarga (Conca de Tremp), grafiat com *Sa Clua* en el cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 73); i és nom d'un altre poblat agregat situat a 8 k. d'Artesa de Segre (Noguera), i a més nom d'una partida en el terme d'Irigo, agregat de Llesp (Conca de la Ribagorçana). Afegim també que *la Clusa* s'esmenta en doc. de 1125-34 com a nom d'una partida a Ovarra, mun. de Beranui (Ribagorça).

Endemés, l'adj. *clus* 'clos, tancat' s'ha perpetuat en el compost *Monticlús* en diverses zones: 1) com a nom